

A KÖRNYEZETTUDATOS MAGATARTÁS KIALAKÍTÁSA A HULLADÉKHASZNOSÍTÁS GYAKORLATÁBAN PROJEKTMÓDSZERREL

KISVÁRDAI MELINDA, KISVARDAIMELINDA@GMAIL.COM, A.S.A. KÖZTISZTASÁGI KFT., HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

ABSZTRAKT

Az egyik kiemelkedő jelentőségű globális probléma a hulladék drasztikus mértékű növekedése, és a keletkezett hulladék kezelése. Kidolgozásra és megvalósításra került egy környezetpedagógiai alprojekt a nevelési gyakorlatban, melyben alapvető hulladékhasznosítási ismereteket projektmódszerrel adjuk át a gyermekek számára. A projekt célja a pedagógiai gyakorlat megújulásának elősegítése, hiszen ez legalább olyan sürgető feladat, mint a környezettudatos fogyasztói társadalom megteremtése. A két cél együtt testesül meg a környezetpedagógia, mint új értékteremtő tudomány gyakorlatában. A projekt megvalósítása a dombóvári Illyés Gyula Gimnázium nyolcosztályos tagozatának 5. és 6. osztályos tanulói számára készült. A Programhoz kapcsolódott a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának Kitaibel Pál Környezettudományi Doktori Iskola Környezetpedagógiai Doktori Programja.

KULCSSZAVAK: hulladék, környezettudatos szemléletformálás, projekt

BEVEZETŐ

A fogyasztói társadalom fokozatos szükségletei és a felgyorsult életritmusa következtében megváltozott az ember és a természet viszonya. Napjainkra bizonyosságot nyert, hogy a globális környezeti problémák alapvető oka a *fogyasztói igények állandó növekedése*, amely a népességnövekedésből és a jólét fokozódásából adódik. (Szarka, 2011). A fogyasztás túlzott és egyre fokozódó mértéke nemcsak, lelki egészségünket, de külső, fizikai környezetünket is veszélyezteti. (Móra, 2002). A földi nyersanyagok mértéktelen felhasználása, a különféle kemikáliák és szennyező anyagok talajba, vizekbe, levegőbe történő kijuttatása, az ipar, a lakosság és közlekedés által termelődő hulladékok megváltoztatták a természet egyensúlyát. Ezáltal a természet és az ember közötti - korábban – harmonikus kapcsolat felborult. Ezek a megbomlott egyensúlyi helyzetek kezdetben helyi, majd regionális problémákként jelentkeztek, majd rövid időn belül globális környezeti problémákhoz vezettek.

1. A KÖRNYEZETI NEVELÉST MEGHATÁROZÓ KEZDEMÉNYEZÉSEK

1.1. A környezeti problémákra adott első nemzetközi jelzések

Az 1960-as évekig a környezeti problémákat nagyrészt helyi szennyezési problémáknak tekintették, és a szennyezés megelőzése csak költség volt, ezért a gondok lappangva sokasodtak (Nemes, 2002). Környezetünket és természeti értékeinket érő környezetszennyezést, a természeti erőforrások kifosztásának veszélyeit a tudomány ismerte fel először a XX. század közepén teljes realitásában (Fodor, 2001). Rachel Carson Néma tavasz című könyvében szembesíti a kor társadalmát a ténnyel, hogy „*az ember még felfogni sem igen képes a maga által okozott károkat.*” (R.Carson, 1962). Carson munkáját csaknem egy évtizeddel követte Konrad Lorenz művének megjelenése, A civilizált emberiség 8 halálos bűne címmel. Rámutatott, hogy a kor embere, saját kényelme szempontjából annyira kiaknázza a természetet, hogy közben észre sem veszi, hogy „saját életére tör” ezáltal (K.Lorenz, 1973). A 70-es évek elején a környezetpusztítás mértéke

sokszorúan hatott a nyugat-európai társadalmakra, megerősítette a környezeti mozgalmakat, és társadalmi támogatást generált a környezetvédelemnek (Kerekes, 2002). A globalizáció eredményeként megszűntek a kizárólagos nemzeti ügyek (Valkó, 2012), és nemzetközi egyezmények, törvényalkotások sora követte a tudomány vészjelzéseire reagálva a globális környezeti problémák megoldásához vezető úthoz.

1.2. A környezeti nevelés jogi szabályozása hazánkban

Felmerül bennünk a kérdés: Mit tudnak polgárok, a termelők, a fogyasztók, a kormányok tenni? Mit tudnak a vállalatok, az iskolák, a média, a vallások tenni? Mit tehetnek a szülők? – többek közt ezeket a napjainkban is aktuális kérdéseket fogalmazta meg a „*Növekedés határai*” című könyvében az úttörő környezeti tudós és író Donatella H. (Meadows et.al., 2004). A szemléletváltás alapja az információ átadás, a nevelés. A hazánkban 1998-ban napvilágot látott Nemzeti Környezetvédelmi Stratégia megfogalmazott célja is prezentálja, hogy minden emberben, bármilyen korú is legyen, kifejlessze a megértést, figyelmet és elkötelezettséget azért, hogy ezek segítségével tudatosan lépjen a fenntartható élet felé vezető útra. A stratégia legfontosabb alapelve, hogy a környezet és nevelés minden embert érint. (Kováts-Németh, 2010) A környezeti nevelés értékrendszerének erkölcsi alapelve az élet és minden létező tisztelete. Világszerte szinte minden környezetvédelmi fórum egyetért abban, hogy a környezeti nevelésnek, a környezettudat formálásnak alapvető szerepe van a környezeti problémák megoldásában. A környezettudatosság hiánya ugyanis kihat a minőségi emberi élethez szükséges természeti környezetünk megőrzésének, fejlesztésének eredményességére. (Lakatos et. al., 2007)

A paradigmaváltás igénye napjainkra létkérdéssé vált, a környezeti nevelés tartalma kibővült, „környezetért nevelés” jelent, amely magába foglalja a környezettudatos életvitel iránti elkötelezettséget, a magatartás-, értékrend-, attitűd- és érzelmi viszonyulás formálását, az ismeretek szélesebb körű elsajátítását és a cselekvések kiváltását a környezet további károsodásának, szennyezésének megelőzése érdekében. (Némethné Katona, 2012) A környezeti nevelés feladatait, csakúgy, mint a környezetvédelmi szabályozást, az elmúlt évtizedekben nemzetközi egyezmények tárgyalták és törvényekbe, határozatokba, tantervekbe iktatták. A környezetbarát szemlélet kialakítását meghatározó hazai törekvéseket az 1. számú táblázat mutatja be.

1. táblázat: Hazai környezetvédelmi jogi szabályozás (Rendszerezte: Kisvárdai Melinda)

Korábbi	Aktuális
1993. évi LXXIX. közoktatási tv.	2011. évi LXXIV. köznevelési tv.
130/1995. (X. 26.) Korm. rend. (NAT)	2012-es NAT (Nemzeti Alaptanterv)
1998. Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia 2003. Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia	2010. Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia
1872. évi Ipartörvény 1935. évi II. törvény az erdőkről és a természetvédelemről 1976. évi II. törvény az emberi környezet védelméről 1995. évi LIII. környezetvédelmi törvény	2012. évi CXLI tv. A hulladékról
2000. évi XLIII. hulladékgazdálkodási tv.	2012. évi CLXXXV. tv. a hulladékról
I. Nemzeti Környezetvédelmi Program 1997-2002 II. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2003-2008 III. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014	IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2019

I. Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2003-2008	III. Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2015-2020
II. Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2009-2014	
2007. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2011. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia - tervezet	2013. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)

Hazánkban a környezeti nevelés területén, azon belül is a hulladék problémával foglalkozó feladatokat elsősorban az 1993. évi LXXIX. közoktatási törvény, az 1995-ös Nemzeti Alaptanterv fogalmazza meg, valamint 1995. évi LIII. Környezetvédelmi törvény alapozta meg. A környezeti nevelés területén elérendő feladatokat az 1993. évi LXXIX. közoktatásról szóló törvény, a Nemzeti Alaptanterv (1995), a kerettanterv és a kormány 202/2007. (VII. 31.) rendelete, a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia (2010), a 2011. évi CX. törvény a nemzeti köznevelésről fogalmazza meg. Az alábbi dokumentumok közül a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia (2010) foglalkozik részletesebben a hulladék problémakörrel. A környezeti nevelés, oktatás, szemléletformálás jelentősége NKP-t is áthatja (Somogyi 2011). A III. Nemzeti Környezetvédelmi Programot is teljesítendő feladatként írja elő a környezeti nevelést az oktatás minden szintjén. Olyan oktatási fejlesztések végrehajtását irányozza elő, mely a problémák összefüggéseinek feltárását valósítja meg (Bodáné Kendrovics R., 2011., 288-291.old.). *„A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nőnek fel, akik... eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság ügyeiben, és vállalják a felelősséget egyéni és közös tetteikért.”* (NKP III). Ezt a célt szolgálja a dombóvári Illyés Gyula Gimnázium hosszú távú céljai, hogy jövőképünk szerint környezettudatos állampolgárrá váljanak tanítványaink.

2. A PROJEKTOKTATÁS A KÖRNYEZETPEDAGÓGIÁBAN

„Az oktatás a húzó ereje annak az érték-és gondolkodásváltásnak, ami elvezet a viselkedés megváltozásához.” (Czippán, 2002., 137-142. old.) fogalmazta meg az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottságának Gazdasági és Társadalmi Tanácsa 1998-ban. Kováts-Németh Mária munkája, az *„Erdőpedagógiától a Környezetpedagógiáig”* című könyvében megoldást találhatunk a környezettudatos szemléletformálás legfontosabb eszközére, nevezetesen *„a környezetpedagógia az a tudomány, mely elősegíti a problémák felismertetését és az értékek újrateremtését. A Környezetpedagógia olyan integrált tudomány, amely az adott természeti-társadalmi környezetben jelentkező globális kihívásokra keres és kínál megoldásokat az ökológiai egyensúly fenntartása érdekében, hogy az egyén a természeti-társadalmi környezeti kihívásokra konstruktív válaszokat tudjon adni. A fenntarthatóság alappillérei a társadalom, a környezet és a gazdaság. A társadalomban, gazdaságban, a teremtett és mesterséges környezetben megjelenő egyedi és általános konfliktusokat a környezet gazdaságtan tárja fel.”* (Kováts-Németh M., 2010, 190-191. old.) A környezetpedagógia társtudományait a 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: A környezetpedagógia társtudományai (Kováts-Németh, 2010)

A környezetpedagógia oktatási stratégiája a projektoktatás. A pedagógia tudományának a projektpedagógia hazánkban egy fiatal oktatási stratégiája, mely új szemléletmód megjelenését célozza meg a pedagógia elméletében és gyakorlatában egyaránt. (Kováts-Németh M., 2010) Az iskolai projektoktatás gondolata a külföldi, elsősorban a mai német nyelvterület elméletéből és gyakorlatából táplálkozik, onnan lép tovább, bár ugyanakkor a nyitottabb oktatás útjait, módjait kereső gyakorlat mintegy „öszönös” ráérezésként is ehhez a megoldáshoz jutott el. (M. Nádasi, 2003) A környezetpedagógia sajátos tanulási környezetéből adódóan sajátos tanulásszervezési eljárásokat tesz lehetővé, többek között a projektmódszer széleskörű alkalmazását. A projektoktatás meghatározó módszere a projektmódszer, mely mindig célirányos, problémaorientált, a tanulók érdeklődésére, aktív tevékenységére épít. A valós világgal való közvetlen kapcsolata feltételezi az iskolai tanulási környezetének kiterjesztését. A projektmódszerben kiemelt szerepe van a metainterakciónak. A projektoktatás *eredménye* mindig egy eredmény: *produktum, egy projekt*. A projekt sajátossága, hogy kettős funkciójú: egyrészt egy tanulási egység, melynek középpontjában a valós életben felmerülő az emberek többségét érintő kihívás, probléma áll, melynek megoldása felelős, kooperatív magatartást kíván. Másrészt a tanuló tanulás során létrejött produktum, projekt magában hordozza az elsajátított tanulás további alkalmazását, gazdagítását, újabb produktum alkotását. (Kováts-Németh M., 2010) A projektoktatás során a tanulási-tanítási környezet szélesíthető, a tevékenységek során az eszköztár lényegesen gazdagabb lehet, ha új, természetes környezetbe helyezzük a tanulási környezetet. Erre kiváló színtér az erdei iskola, üzemlátogatás. A továbbiakban egy iskolai kereteken belül és kívül, komplex, szervezett projektet mutatok be, mely jól prezentálja környezeti nevelés gyakorlati megvalósulását, mely során a környezetvédelmi és hulladékgazdálkodási ismereteket sajátíthatnak el.

3. A „SZ.A.L.A.K.Ó.T.A.” PROJEKT A DOMBÓVÁRI ILLYÉS GYULA GIMNÁZIUMBAN

3.1. A projekt előzményei

A dombóvári Ilyés Gyula Gimnáziumban jelenleg a tantestület körülbelül egyötöde foglalkozik intenzíven környezeti nevelési kérdésekkel a tanórákon és azokon kívül. Vannak, akik minden akcióban, munkában részt vállalnak, s vannak, akik időnként kapcsolódnak egy-egy tevékenységi területhez. Az iskola egyik kiváló pedagógusa, Kisvárdainé Fábián Erika biológia-technika szakos tanár nevéhez fűződik a környezeti neveléssel kapcsolatos munkák, programok többsége, melyek évről évre egyre több teret kapnak az iskolai és az iskolán kívüli színtereken, a hagyományos tanórai oktatásszervezés és az iskolán kívüli együttműködés területén. A tanárnő ismeretei bővítését tanulmányai során a természet-és környezetvédelem témakörében a soproni

Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karának természetvédelmi mérnök szakán folytatta, ahol Kováts-Németh Mária professzor asszony által tartott előadások, és szakmai publikációk segítségével, illetve az **”Erdőpedagógia projekt”** alapján sikerült tudást meríteni a környezetpedagógia tudományterületéből. Kiváló alapot adott a tanárnő részére a gimnázium környezeti nevelési programjában említett erdei iskolai foglalkozások, a témanapok és a projektekhez szükséges kreatív, integrált program összeállításához egy projekt megálmodása. A szerzett segítségének ismeretek eredményeként született a **„SZ.A.L.A.K.Ó.T.A.”** projekt.

3.2. A projekt célja

A gyerekek és fiatalok hosszú éveket töltenek az iskolákban. Ebben az időszakban érdemi hatást lehet gyakorolni a személyiségfejlődésükre, mely nagyban meghatározza az életmódjukban később kialakuló szokásaikat, az életideálokat, preferenciák kialakítását.

Az iskolának a gyerekekre gyakorolt hatása többretegű, komplex kommunikáció. Egyrészt létezik egy nyíltan megfogalmazott oktatási-nevelési terv, másrészt ezzel összefüggésben vagy ettől függetlenül, illetve ezt gyengítő, vagy erősítő módon ható ún. „rejtett tanterv”, mely az iskolai mindennapok hozadéka, amelyben az iskola tárgyi környezete, az emberi viszonyok minősége egyaránt tükröződik.

Az iskola, más társadalmi intézményekkel és szereplőkkel állandó kölcsönhatásban létezik, hatást gyakorol szűkebb és tágabb környezetének kapcsolatrendszerére, a környezet viselkedésére.

Mindezeket figyelembe véve tehát, az iskola a családi környezet mellett a szocializációnak azt a színterét jelenti, amelyben mód nyílik az egészségesebb életvitel készségeinek, környezettudatos magatartásmintáinak kialakítására és begyakorlására.

A fenti célok csak úgy valósíthatók meg, ha hatékony tanulási, tanítási stratégiákat tudunk kialakítani.

A gimnáziumban kiemelten fontos feladatnak számít, hogy a diákok szemléletén alakítsanak, egészségfejlesztő módszerekkel egészségi állapotukat, környezettudatos magatartásukat folyamatosan erősítsék, fejlesszék.

A projekt célja a fentiek szellemében, hogy a szemléletformálást minden tantárgyban és minden iskolán kívüli programon elérjék, hogy diákjaik ne elszigetelt ismereteket szerezzenek, hanem egységes egészként lássák a természetet, s benne az embert. A tantárgyak összhangjának megteremtése kiemelt feladat volt.

A gimnázium nevelési munkája, így egészségnevelési munka céljainak eléréséhez elengedhetetlen feltétel, hogy az iskolai élet résztvevői egymással, valamint külső intézményekkel, szervezetekkel jó munkakapcsolatot, együttműködést alakítsanak ki. A résztvevők és a közöttük kialakuló együttműködés egyben egészségnevelési munkájuk erőforrása is. E projekt keretei széleskörű lehetőséget nyújtottak a kollégáknak az ismereteik gyarapításához.

Az intézmény nagy hagyományokkal rendelkező, szakmailag elismert iskola, méltán építhet a múlt tradícióira, a kollégák eredendően meglévő szakmai tudására. Azonban alapvető probléma volt, hogy a továbblépéshez ez önmagában nem volt elég. Ennek szellemében szerette volna a tanárnő segítségemmel mind a tanórán kívüli foglalkozásokat, mind az iskola diákéletét megújítani, s megpezsdíteni. A változásokhoz fejlődés kellett az eszközparkban és saját tanári módszertanukban is.

A projekt célja tehát a diákok testi és lelki egészségének javítása, az iskolai komfortérzetük növelése, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások változatosságának és hatékonyságának javítása. Ezek eléréséhez szükség volt az eszközállomány javításához, valamint a tanári kompetenciák fejlesztéséhez. A projektben a pedagógus kollégák megfigyelhették a széleskörű információ átadást, mely sok tantárgyat érintett.

A projekt az iskola 5. és 6. osztályos korosztály részére készült, és a programok lebonyolításban, a „hulladék alprojekt” kidolgozásában aktívan részt vettem.

3.3. A projekt emblémája

A WHO (Egészségügyi Világszervezet) az egészséget a következőképpen definiálja:

„Az egészség a teljes testi, lelki és szociális jólét állapota, és nem csupán a betegség vagy fogyatékosság hiánya”.

Ennek jegyében programsorozat **emblémája**: a **SZ.A.L.A.K.Ó.T.A**

A szó-összetétel alapja:

Szociális attitűd

Lelki adottságok

Környezetünk óvása

Testi alapok

2. ábra: a SZ.A.L.A.K.Ó.T.A projekt emblémája (Készítette: Kisvárdainé Fábián Erika)

3.4. A projekt adatai

3.4.1. A projekt alapadatai

Ütemezés: 2015/2016 II. félév vége, május 2-6.

Helyszín: Lengyel-Annafürdő

Alkalom: 1x 5 nap/4 éjszaka

Célcsoport: 5. osztály

Létszám: 30 diák (állandó), 15 pedagógus (változó)

A program koordinátorai: Kisvárdainé Fábián Erika és Kisvárdai Melinda (állandó)

3.4.2. Tartalom, módszer, feladatok

Kováts-Németh Mária 1996-ban vezetésével a győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola és a Ravazdi Erdészet együttműködésével kezdődött meg az „Erdőpedagógia projekt”. A projekt tartalma olyan komplex témakörök, melyek egy egységként felölelik a természet-és környezet ismereti, a humán és reál tantárgyi témakörök mindegyikét. A projekt három fő modulból áll:

- Erdő és természet
- Környezet és egészség
- Helyidentitás-viselkedéskultúra. (Kováts-Németh, 2010)

A „**hulladékkezelés**” témaköre megjelenik az első két modulban, a SZ.A.L.A.K.Ó.T.A. projektben külön napot szántunk rá és az „Erdőpedagógia projekt” alprojektjeként dolgoztam ki.

3. táblázat: Lengyel-Annafürdő erdei iskola program a gimnázium 5. és 6. osztályosai számára

Időpont	A modul egységei, a probléma megoldását elősegítő tartalmak	Módszerek	Tevékenység/Feladatok
1. nap			
A megérkezés és az ismerkedés napja			
Délelőtt	Cél: ismerkedés a másik osztály tanulóival és jó csapatszellem kialakítása. Ismerkedés a közvetlen környezettel.	térképmunka megfigyelés kutatás gyűjtés	Érkezés, regisztráció, szobák elfoglalása, bemutatkozás játékosan, munkacsoportok létrehozása önkéntességi alapon (csoportvezető, terepnapló vezető megválasztása) A program ismertetése, csapatok kialakítása, balesetvédelem, tűzvédelem, egészségügyi ismeretek, házirend megismerése. Közös séta az erdei iskola területén, ismerkedés az erdei iskola környezetével-időjárási megfigyelő állomás helyének kijelölése–jegyzetelése táblázat alapján, - napi csoportváltással. Délutáni program közös megbeszélése.
Délután	Cél: Meteorológiai ismeretek és mérőeszközök elsajátítása. Az erdő és a klíma kapcsolatának megismerése.	terepkutatás eszközhasználat elemzés tárlatvezetés beszélgetés alkotás	Az időjárás elemei, keletkezésük, felhőfajták felismerése. Hogyan jelzik az egyes állatok az időváltozást? Esőmérő, nedvességmérő, barométer használata A terület éghajlati viszonyainak megismerése, tájékozódás az erdőben, távcső, iránytű, a térkép használata. Erdei játék, tájékozódás az erdőben. Látogatás a Lengyeli Gróf Apponyi kastélyparkba. Kézműves foglalkozás: gyöngyfűzés.
Este	Közös beszélgetések a napi élményekről: Sikerült-e a csoportnak környezetbarát módon viselkedni-e a terepen? Cél: Következő nap programjának közös előkészítése.	Önismereti, csoportépítő játékok beszélgetés	„A Mi fánk.” A terepi tevékenységek értékelése. Begyűjtött anyagok rendezése, rendszerezése. Szakkönyvállomány és a vizsgálati eszközök kiválogatása. Esti séta: a természet hangjai este
2. nap			
A víz napja			
Délelőtt	Cél: A tópart életközösségének megismerése.	vizsgálat jegyzőkönyv megbeszélés kutatás elemzés	1. fogl. Víz – vízparti növények 2. fogl. A tópart állatai 3. fogl. Vízvizsgálatok – mintavétel, jegyzőkönyv készítése
Délután	Cél: a tópart mikro életközösségének megismerése.	vizsgálat jegyzőkönyv megbeszélés kutatás elemzés alkotás kísérlet	Vízvizsgálatok – ismerkedés a vízanalitikai kofferrel Édesvízi parányok – ismerkedés a mikroszkóppal Eredmények értékelése A vízhasználat, vízszennyezés hatása – környezetbarát technológiák Kézműves foglalkozás: merített papír készítése
Este	Cél: Az eltelt nap értékelése, élmények Készülés a másnapi programra.	verseny játék megbeszélés gyűjtés	„Róka-vadászat” – kutató játék. Játék: Kapzsiság vagy túlélés. Gyűjtések rendezése, rendszerezése.

		elemzés	Programterv, vizsgálati eszközök, szakkönyvek összeválogatása.
3. nap	Az erdő napja		
Dél előtt	Cél: A természeti értékek megismerése	tervezés alkotás tantúra megfigyelés gyűjtés	Az erdők életközössége - a Hunyor tanösvény Terepmunka, növényhatározási gyakorlat, gyógynövények ismerete Öko-lábnymok – gipszminták készítése
Dél után	Cél: A délelőtti munka kiértékelése, rendszerezése Az ősi mesterségek megismerése.	alkotás játék verseny	Öko-számháború Kézműves foglalkozás - Szövés ősi mesterségek : Ősi mesterségek történelmi múltja. Ismerkedés a szövessel mint ősi mesterséggel – a raffia használata
Este	Cél: összegzés	játék	Élménybeszámoló Vadles - Bátorságpróba a környéken
4. nap	A természetvédelem napja		
Dél előtt	Cél: megismertetni a diákokkal a rét élővilágát – védett növények, állatok, illetve a mezőgazdaság hatását a természetes élőhelyekre.	terepmunka megfigyelés	Kerékpár kirándulás
Dél után	Cél: megismertetni az erdőgazdálkodás szerepét a természetvédelemben és a vadgazdálkodásban	megfigyelés játék alkotás	A komposztálási folyamat és az erdészeti munkák megfigyelése az erdőben. Gyűjtemények, tablók rendszerezése életközösségek vonatkozásában Ökológiai játékok – „Ökoháló” – táplálékhálózat készítése Kézműves foglalkozás: kenyérlángos sütése
Este	Cél: Az eltelt nap értékelése, élmények. Készülés a másnapi programra.	szituációs játék megbeszélés	Pásztortűz, önértékelő élménybeszámoló csoportonként. „Lázgörbe” elkészítése Helyi értékelés, jutalmazás
5. nap	A környezetvédelem napja – „A hulladék-alprojekt”		
Dél előtt	Cél: megismertetni a diákokkal környezetvédelem alapvető kérdéseit és a hulladékkezelési gyakorlatot.	vetélkedő alkotás megbeszélés	Összefoglaló „bió-túra” játékos vetélkedő. Kérdőív feldolgozás: tanároknak, tanulóknak. „Hulladékból játék” készítése: a 4 nap során összegyűlt szelektív hulladékokból Interaktív játék – Hol hasznosulhat a különböző hulladék? Hulladék-tanösvény készítés hazafelé. (térképmunka)
Dél után	Cél: az erdei iskola zárása.	kiállítás értékelés	A produktumok kiállítása, és a szülők részére bemutatás. A projekt értékelése.

Az erdei iskolába a gimnázium tanárai közül 15 fő kilátogatott (matematika, történelem, magyar, földrajz, kémia, fizika és technika szakosok is), több foglalkozást megtekintettek, és segítettek munkánkat. A záró napon összesen 5 fő kolléga vett részt, és mintegy 40 szülőnek mutatták be a diákok a hét során elkészült alkotásaikat.

3.4.3. A projekt eredménye

A program sikerességét mutatta, hogy a pedagógusok nemcsak érdeklődést mutattak az erdei iskolai rendezvény iránt, de hatan kezdeményezték, hogy egy következő tanévben aktív résztvevői lehessenek, ha megvalósul a projekt folytatása.

ÖSSZEGZÉS

A pedagógiai gyakorlat megújulásának aktualitása legalább olyan sürgető feladat, mint a környezettudatos fogyasztói társadalom megteremtése. A két cél együtt testesül meg a környezetpedagógia, mint új értékteremtő tudomány gyakorlatában. A fenntartható, vagy harmonikus fejlődés hosszú távú megvalósulása csak a kisgyermekkorban elkezdett környezettudatos szemlélet kialakításában, és élethosszig tartó tanulási folyamatok, képzések, ismeretanyag bővítésében történhet meg. Lényeges tehát további módszerek, alprojektek kidolgozása, és az iskolákban megvalósítani az új törekvéseket, hogy a legmegfelelőbb alternatívák kiválasztásával egy olyan iskolarendszer kialakítása, melynek szerves része a környezet (tisza, élhető) minősége.

KÖSZÖNET

Ezúton szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, Dr. habil. Kováts-Németh Mária CSc. Professzor asszonynak szakmai tanácsaiért és javaslataiért. Köszönet továbbá Bodáné Dr. Kendrovics Rita adjunktusnak áldozatos munkájáért. Köszönet a konferencia szervezőinek, akik nélkül a rendezvény nem jöhetett volna létre, és nem utolsó sorban tanáraimnak, Családomnak és barátaimnak, akik az elmúlt évek alatt támogattak szakmailag és érzelmileg egyaránt.

IRODALOMJEGYZÉK

Szarka László (2011): Globális kihívások. In: Kováts-Németh Mária: Együtt a környezetért. Palatia Nyomda Kiadó Kft. 21. old.

Móra Veronika (2002): A fogyasztási szokások és az életmód „helyes” gyakorlatának közvetítése. In Pálvölgyi Tamás-Nemes Csaba-Tamás Zsuzsanna (szerk.): Vissza vagy hova – útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon. Tertia Kiadó, Budapest. 142-148. old.

Nemes Csaba (2002): Az államok szerepe. In Pálvölgyi Tamás-Nemes Csaba-Tamás Zsuzsanna (szerk.): Vissza vagy hova – útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon. Budapest, Tertia Kiadó, 148. o

Fodor István (2001): Környezetvédelem és regionalitás Magyarországon. Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 20-22. o. 62-63. o

Rachel Carson (1962): Silent Spring. Budapest, 1994, Katalizátor Iroda Nyomda.

Konrad Lorenz (1973): A civilizált emberiség nyolc halálos bűne. Internetes forrás:<http://www.doksi.hu> 13-41.o.

Kerekes Sándor (2002): Védhető-e a környezet közgazdasági alapon? In Pálvölgyi Tamás-Nemes Csaba-Tamás Zsuzsanna (szerk.): Vissza vagy hova – útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon. Budapest, Tertia Kiadó, 55-67. o.

Valkó Gábor (2012) (szerk.): A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2013, Xerox Magyarország Kft., 4-5. old. 62.-69. o

Donella Meadows – Jorgen Randers – Dennis Meadows: Limits to Growth (2004): the 30-Year Update., White Rivers Junction, Vermont, Chelsea Green Publishing Company

Kováts-Németh Mária (2010): Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig. Pécs, 2010, Comenius Kft., 95-96.o. , 149-155. old. 213. o.

Lakatos Gyula-Czudar Anita-Páka Szilvia-Tóth Judit (2007): A környezeti nevelés, a fenntarthatóságra való oktatás és a megújuló erőforrások, Szarvas, 2007, Tessedik Sámuel Főiskola, 109-111. o

Némethné Katona Judit: A környezet-és természetvédelmi oktatás terepi lehetőségeinek alkalmazása és módszereinek továbbfejlesztése in Eruditio-Educatio, Komárno, 2012/4 7. évfolyam, Selye János Egyetem Tanárképző Kar, 71. o

Somogyi Angéla (2011): Önkormányzatok a környezet védelméért - a 3. Nemzeti Környezetvédelmi Program megvalósulása az Önkormányzatok körében. In Kováts-Németh Mária (szerk): Együtt a környezetért. Győr, 2011, Palatia Nyomda és Kiadó Kft., 143-144. o.

Bodáné Kendrovics Rita (2011): A szemléletformálás szükségessége és a környezetpedagógia módszerei a környezetmérnök képzésben. In Kováts-Németh Mária (szerk): Együtt a környezetért. Győr, Palatia Nyomda és Kiadó Kft.,. 288-291. o.

Czippán Katalin (2002): Az oktatás szerepe. In Pálvölgyi Tamás-Nemes Csaba-Tamás Zsuzsanna (szerk.): Vissza vagy hova – útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon. Budapest, Tertia Kiadó, 137-142. o.

M. Nádasi Mária (2003): Projektoktatás. Budapest, Gondolat Kiadói Kör ELTE BTK Neveléstudományi Intézet